

К. В. Романовская

kcun@ua.fm

ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗКУ ТИПУ РАННЬОГО ДИТЯЧОГО АУТИЗМУ ЗІ СТИЛЕМ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

Останнім часом в суспільстві спостерігається тенденція зростання кількості дітей з відхиленням в розвитку в тому числі з парціальною та комплексною недостатністю. Зважаючи на велику різноманітність розладів, саме проблема раннього дитячого аутизму є досить актуальною в нинішньому суспільстві, адже існують порушення, що переважають у всій поведінці дитини та займають домінуюче місце у формуванні аномального розвитку в той час, як при інших дефектах порушення мають вторинний характер та значно зменшуються при корекції основного розладу: розумової відсталості, невротичних розладів, дефектів мови та інших порушень. Багато досліджень вказують, що так як дитині з раннім дитячим аутизмом притаманні не лише психічні порушення але й складнощі у взаємодії з оточуючими, функцією адаптації дитини неодмінно повинні займатись не лише спеціалісти але й батьки. Адже від емоційного прийняття, адекватної оцінки дитини та узгодженого стилю виховання з боку батьків, залежить не лише динаміка психічного розвитку дитини, але й психологічний клімат в сім'ї. Опираючись на дослідження Л. Каннера та Б. Бетельхейма, що визначають патогенними для дитини стиль сімейного виховання та характерологічні особливості батьків. Даного твердження дотримаємось і ми при аналізі сімейного виховання батьків дітей з різними типами раннього дитячого аутизму.

З аналізу психологічної літератури, основних положень концепції, що до визначення та прояву раннього дитячого аутизму (Л. Каннер) та експериментальних досліджень, присвячених даній проблемі (К. С. Лебединська, В. В. Лебединський, В. М. Башина, О. С. Нікольська, Е. Н. Баенська, М. М. Ліблінг), впливає, що родина виступає як фактор соціальної адаптації дитини. Окремі аспекти сімейного виховання досліджуються в праці Е. М. Мастюкова, І. Ю. Левченко, Т. М. Висотіної, В. В. Ткачева, Л. І. Божович, Л. С. Виготський та ін.

Ми вважаємо, що дослідження стилю сімейного виховання пов'язано з рішенням питання про те, як саме буде розвиватись дитина в майбутньому. Адже в залежності від тяжкості раннього дитячого аутизму, а саме: 1) повна відчуженість від навколишньої середовища; 2) активне відкидання світу в цілому; 3) утворення надцінних пристрастей; 4) надзвичайна трудність організації спілкування та взаємодії, батьками можуть використовуватись різні підходи у взаємодії з дитиною.

Таким чином, актуальність теми обумовлюється прагненням визначити особливості виховного процесу та прямий зв'язок з типами раннього дитячого аутизму.

Ми провели емпіричне дослідження, для визначення стилю сімейного виховання батьків дітей з різними типами раннього дитячого аутизму. Для цього були сформульовані:

Мета дослідження: дослідити характер зв'язку типу раннього дитячого аутизму зі стилем сімейного виховання.

Концептуальна гіпотеза: полягає у припущенні, що типи раннього дитячого аутизму пов'язанні зі стилем сімейного виховання, а саме емоційне відторгнення батьків пов'язане з відчуженістю дитини від навколишнього світу.

Згідно з поставленою генеральною гіпотезою, були сформульовані наступні емпіричні гіпотези:

1. В залежності від тяжкості раннього дитячого аутизму батьками використовуються різні стилі сімейного виховання;
2. Батьківське відношення до дитини з третьої групи аутизму ґрунтується на авторитарному стилі взаємодії з дитиною;
3. Батьки дітей другої групи аутизму більш нестійкі у власних виховних підходах, аніж батьки першої групи;
4. Ведучою позицією батьків дітей четвертої групи є гіперопіка, в той час як в першій групі домінуючою позицією батьків є відторгнення;
5. Відношення батьків до дитини з раннім дитячим аутизмом має суперечливу структуру: що включає раціональне нерозуміння проблем дитини та емоційне прийняття.

Організація та результати емпіричного дослідження

Дослідження зв'язку типу раннього дитячого аутизму зі стилем сімейного виховання проводилось в дитячому реабілітаційному центрі ДОР № 9 м. Дніпропетровська. У дослідженні взяли участь батьки дітей з різними типами раннього дитячого аутизму, всього 60 осіб, що включали сім'ї, а саме матір та батька. Згідно з медичними картами дітей кожна сім'я розподілилась на 4 групи по 15 осіб в кожній. В емпіричному дослідженні нами були використані методики та методи: 1. Опитувальник «Діагностика батьківських відношень» Г. Я. Варги та В. В. Століна; 2. Анкета «Визначення виховних вмінь у батьків» В. В. Ткачевої; 3. Методика «Стратегії сімейного виховання» адаптована С. Степановой; 4. Опитувальник «Аналіз сімейного виховання» Е. Г. Ейдемільера та В. В. Юстіцкіса.

За допомогою непараметричного критерію U Манна – Уїтні було встановлено статистично – значущі розбіжності стилю сімейного виховання між чотирма групами батьків дітей з різною групою раннього дитячого аутизму. Також за результатами проведеного дослідження

виявлено, що батьківське відношення до дитини з третьої групи аутизму ґрунтується на авторитарному стилі взаємодії з дитиною. Нестійкість власних виховних підходів відрізняє з поміж чотирьох груп, другу групу батьків дітей з раннім дитячим аутизмом. Батьки дітей четвертої групи характеризуються більшою ліберальністю та гіперпротекцією, в той час як в першій групі домінуючою позицією батьків є відторгнення у вигляді емоційного не прийняття дитини. А також за допомогою рангової кореляції Спірмена вдалось встановити, що в четвертій групі батьків дітей з раннім дитячим аутизмом простежується кореляційний зв'язок між раціональним нерозумінням та емоційним прийняттям, що свідчать про не розуміння проблем дитини, особливостей поведінки з емоційним прийняттям дитини в цілому. Було встановлено та доведено, що в залежності від тяжкості синдрому раннього дитячого аутизму, батьками використовуються різні стилі сімейного виховання.

Отже, зважаючи на проведені дослідження, ми можемо стверджувати про підтвердження концептуальної та емпіричних гіпотез даної роботи. А також проведена емпірична робота дозволила розширити та уточнити знання про особливості батьківських відносин до дітей з раннім дитячим аутизмом.

В подальшому цікавими залишаються фактори що формують особливе батьківське відношення до дитини; особистісні особливості батьків; специфіка внутрішніх сімейних відносин; соціально – побутові та матеріальні умови життя родини, що зважаючи на аналіз батьківського відношення відіграють величезну роль в майбутньому дитини з раннім дитячим аутизмом .

Література

1. Аутичний ребенок. Пути помощи / О. С. Никольская, Е. Р. Баенская, М. М. Либлинг. – М. : Просвещение, 2007. – 147 с.
2. Баттельхейм. Б. Пустая крепость. Детский аутизм и рождение Я / Пер.с англ. – М.: Академический проект: Традиция, 2004. – 784 с.
3. Левченко И. Ю. Психологическая помощь семье воспитывающей ребенка с отклонением в развитии / И. Ю. Левченко, В. В. Ткачева. – М. : Просвещение, 2007. – 114 с.
4. Мастюкова Е. М. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии / Е. М. Мастюкова, А. Г. Мастюкова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 408 с.
5. Мамайчук И. И. Помощь психолога детям с аутизмом / И. И. Мамайчук. – СПб. : Речь 2007. – 228 с.